

ONS NEEM STANDPUNT IN

Die Genootskap Oud-Pretoria voel verontrus oor die voorgenome oprigting van 'n nuwe Provinsiale gebou aan die westekant van Kerkplein. Op die jongste jaarvergadering van ons Genootskap is daar dan ook ten sterkste teen beswaar gemaak dat die Provinsiale owerheid 'n gebou wil oprig wat die estetiese en historiese betekenis van Kerkplein sal skend. **Die Genootskap Oud-Pretoria voel verontrus oor die feit dat ten spyte van die feit dat hierdie Genootskap 'n liggaam is wat bestaan uit vooraanstaande kenners van ons stad se geskiedenis, uit argitekte en manne wat 'n lewendige belangstelling het in die bewaring vir die nageslag van ons stad se historiese geboue, parke en monumente; dat ten spyte van die feit dat die Genootskap die enigste erkende liggaam is wat die stad se belange in dié opsig op die hart dra, die Provinsiale owerheid nogtans nie die Genootskap geken het toe die nuwe gebou beplan is nie.**

Die Genootskap is maar al te bewus van die feit dat *voortuitgang* kenmerkend is van 'n vooruitstrewende gemeenskap. Die Genootskap Oud-Pretoria sou die laaste liggaam wil wees wat hierdie voortuitgang sou wou vertraag. Daar word egter gevoel dat voortuitgang alleenlik kan geskied indien dit op die hegte fundamente van die verlede geskied. Die mooi dinge uit die verlede moet nie *vervang* word deur die nuwe nie maar die nuwe moet inpas in die patroon of struktuur van die verlede. Dit is die voorvereiste vir 'n harmonieuse ontwikkelende beskawingstruktuur. Dit is die *sine qua non* vir 'n gebalanseerde kultuurontwikkeling wat na die toekoms reik. Die Genootskap Oud-Pretoria glo dat dit ook 'n kenmerk is van die kultuurvolkere by wie ons 'n waaragtige viriele lewensopvatting vind.

Die Genootskap Oud-Pretoria twyfel vir geen oomblik daaraan dat so 'n gebou waarin die administrasie gesentraliseer kan word, broodnodig geword het nie. Ons is almal maar té bewus van die verspilling van tyd en geld wat daar noodwendig moet plaasvind wanneer die administrasie gedentraliseer is in honderde geboutjies en kantore wat oor die lengte en breedte van die stad versprei is. Landsbelang het dit vereis dat die administrasie in een gebou gesentraliseer moet word.

By die beplanning en oprigting van so 'n gebou was daar twee moontlikhede wat algemene goedkeuring sou wegdra.

(1) Die gebou kon op 'n plek opgerig word waar dit nie die estetiese en historiese betekenis van Kerkplein sou kon skend nie. Die Genootskap Oud-Pretoria voel dat indien die gebou opgerig moet word soos dit beplan is, daar grond weg van die Plein beskikbaar is waar dit opgerig kan word. Dit sou ook 'n besparing inhou aangesien goedkoper grond weg van die Plein af bekombaar is. Dit sou ook meer ruimte gelaat het vir toekomstige uitbreiding.

(2) Indien dit nie anders kon nie en die oprigting van die gebou op die huidige voorgestelde terrein noodwendig was, dan moes die beplanning

daarvan só gewees het dat dit nie afbreek kon doen aan die estetiese en historiese betekenis van Kerkplein nie. Die gebou kan so beplan word dat dit 'n eenheid met die res van die geboue om Kerkplein vorm. Die Genootskap Oud-Pretoria voel dat die voorgestelde gebou nie aan hierdie voorvereiste voldoen nie en dat die Genootskap sy plig sal versuim indien die Genootskap nie sy misnoë te kenne gee met die voorgestelde gebou nie.

Daarby moet die Genootskap egter voeg dat die Genootskap geen kritiek uitspreek teen die gebou as gebou nie. Dit kom voor asof die gebou aan sy doel sal beantwoord, en ook dat dit 'n besonder fyn beplande gebou is en wil die Genootskap dan ook die betrokke argitekte en beplanners daarvan gelukwens. Hulle het hul opdragte ten beste uitgevoer. Dit is teen die opdrag self waarteen beswaar gemaak word aangesien die Genootskap voel dat die owerhede ten minste eers dié liggame wat belang het by die oprigting van so 'n gebou kon geraadpleeg het sodat ook hulle aanbevelings in die opdrag opgeneem kon word. Dan sou daar geen kritiek of besware teen die oprigting van die gebou ontstaan het nie.

Hierdie voorgestelde Provinsiale gebou is in werklikheid die eiendom nie alleen van die inwoners van Transvaal nie maar ook in besonder van die stad Pretoria. **Dit is dan ook goed dat dié liggame wat die breër publiek verteenwoordig, hul stemme verhef het. Ons wil 'n gebou hê wat nie alleen 'n besondere doel moet dien nie, maar wat voldoen aan die vereistes van 'n ontwikkelde kultuurgemeenskap.**

— Red.

DIE PRETORIASIE TRONK

IN DIE DAE VAN DIE ZUID-AFRIKAANSCH E REPUBLIEK

As die spreekwoord dat alle goeie dinge stadig kom en indien n tronk iets goeds is, dan was die eerste tronk in Pretoria geen uitsondering op die reël nie. Pretoria is naamlik in 1855 aangelê en alhoewel daar mettertyd vir allerlei noodsaaklike dienste voorsiening gemaak was, het die oprigting van 'n tronk steeds agterweë gebly. Uiteindelik kon Landdros A. F. du Toit dit nie meer langer verduur nie en het hy sy nood onomwonde by die owerheid bekla deur aan te toon dat hy benewens sy ander pligte, die rol van regter sowel as tronkbewaarder moes speel en dat dit hom moeilik geval „eene jek of all trades te zijn.” Dit is geensins duidelik wanneer daar uitvoering aan sy vertoë vir die bou van 'n tronk gegee is nie maar blykbaar het sy versoek aanvanklik op dowe ore geval sodat hy naderhand van blote moedeloosheid sy betrekking neergelê het. 'n Tronkgeboutjie is darem naderhand in die omgewing van die ou Raadsaal opgerig. Die